

PSALTERIUM^(a)

Domine Deus omnipotens, Rex¹ æternæ gloriæ, qui eum cognoscis beatum esse virum, qui viam peccatorum spernens, legem præceptorum tuorum² meditatur die ac nocte; doce me peccatorem tibi cum toto corde et timore et tremore fideliter servire, et vocem meam te humiliter invocantem exaudi: et ita clementissime auribus percipe verba mea; ut³ delinquentem in ira furoris tui non me derelinquas, ne quando ille insidians antiquissimus hostis rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat neque qui salvum faciat. Sed tu, Domine, cujus nomen admirabile est in cælo et in terra, ita converte inimicum meum retrorsum, ut infirmetur et pereat a facie tua: ne unquam irretire valeat laqueis igneis animam meam, neque sulphur et spiritus procellarum obglomeret me. Sed propter⁴ inopis miseriam et gemitum pauperis nunc exurgens respice et exaudi me, Domine, quia consilium inopis et spes ejus es. Fac me, Deus, ita ingredi sine macula, et operari justitiam, ut gratia misericordiæ tuæ sit pars hæreditatis meæ. Custodi me ut pupillam oculi, et sub umbra alarum tuarum protege me: quia tu es virtus mea, firmamentum meum et refugium meum⁵. Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo. Mitte mihi auxilium⁶ de sancto, et desiderium animæ meæ tribue mihi. Libera me de ore leonis, et deduc me per semitas justitiæ tuæ: ut possim ascendere in montem sanctum tuum, et stare in loco sancto tuo, innocens manibus et mundo corde. Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris. Ne perdas cum impiis animam meam, et ne tradas me in manus persequentium me: sed ita exaudi propitius vocem deprecationis meæ, ut invocantem gloriam sancti nominis tui audias clementer, et miserere mei, et intende mihi, Domine, ut sperans in te non confundar in æternum: sed remitte⁷ mihi impietatem cordis mei. Fiat misericordia tua, Domine, super me, quemadmodum spero in te: et ex omnibus angustiis meis eripiens me, dic animæ meæ, Salus tua ego sum. Et quia in protectione alarum tuarum spero, da mihi petitionem cordis mei, et intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ. Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum: ut sciam quid desit mihi. Exaudi propitius vocem deprecationis meæ, et educ me de lacu miseriæ, et de luto fæcis. Statue supra petram pedes meos, et dirige in semitam rectam gressus meos. In die mala libera me, Domine, ut ingrediar in locum tabernaculi admirabilis domus Dei; quia tu es Deus meus et fortitudo mea. Ne declines gressus meos a via tua⁸: ut diligam justitiam, et odiam iniquitatem. Esto mihi refugium et virtus, quia tu es rex magnus super omnem terram. Qui regis omnes in sæcula, libera animam meam de manu inferi, cum acceperit me. Tu autem cum manifestus fueris ad judicandum nos, miserere mei secundum magnam misericordiam tuam: et Spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Averte, piissime Domine, in hora illa faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus; et spiritum rectum innova in visceribus meis: ut sicut oliva fructifera in paradiso Dei mei oleum sanctitatis accipiar, et ibi exultem⁹ cum Jacob, et in æternum læter cum Israel. Salva me in tuo nomine, tuæque virtute libera me. Ne despexeris deprecationem meam, sed miserere mei. Mitte de cælo, et libera me,

¹ Ms. Regius, *Deus Pater, Rex.*

² Abest, *tuorum*, a Regio Ms.

³ Idem Ms. hic addit, *dum*; et mox habet, *derelinquis, ne quando ille.*

⁴ Ms. Reg. omittit, *propter.*

⁵ Et hæc omittit idem codex, nempe, *quia tu es.... refugium meum.*

⁶ Alias, *angelum.*

⁷ Ms. Reg., *averte*; omisso, *michi.*

⁸ Ms. idem, *vita.*

⁹ Ms. idem, *accipiam qualiter exultem.*

et da in opprobrium conculcantes me: contere dentes eorum in ore ipsorum, et confringe molas leonum. Deus meus es tu et misericordia mea; salvum me faciat dextera tua, et protegar a velamento alarum tuarum, cum reddideris singulis secundum opera ipsorum. Dum sicut in te¹ anima mea, protege me a conventu malignantium. Cum ad te omnis caro venerit, non amoveas a me misericordiam tuam, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me²; sed illumina faciem tuam super me. Prosperum iter fac mihi, Deus salutaris meus: ut non absorbeat me profundum, neque aperiat super me puteus os suum. Adjutor et liberator meus esto, Domine, ne tardaveris. Quoniam in te spero, Domine, non confundar in æternum. Cum judicaveris populum tuum, et hi qui se elongant a te peribunt, ne avertat ego humilis factus confusus. Quoniam justus iudex es, humilias et exaltas, nimis terribilis, et quis resistet tibi tunc ab ira tua? Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Sicut populum tuum pane aluisti in deserto, et desiderio suo non fraudasti eum; ita me esurientem gratia tua reficiat, et cito præveniat misericordia tua. Et tu mihi tutor, panem lacrymarum et amaritudinem compunctionum tribue in tempore tribulationis: et da de petra mellis dulcedinem capiam internæ suavitatis³. Deus qui inter justos et peccatores cuncta discernis, qui solus es altissimus super omnes gentes, miserere mei, et tribue mihi benedictionem, qui legem dedisti: remitte iniquitatem cordis mei, et dimitte omnia peccata mea: et salvum fac servum tuum Deus meus sperantem in te, Deus qui fundasti Ecclesiam tuam⁴ in montibus sanctis, inclina aurem tuam ad precem meam. Manus ergo tua mihi auxilietur, ne avertat in humilitate; sed libera me de laqueo venantium, et a ruina, et dæmonio meridiano: ut plantatus in domo Domini sicut palma floream, et sicut cedrus, quæ est in Libano, merear multiplicari in longitudinem dierum. Esto mihi refugium, et auxilium spei meæ, Deus meus, et rex magnus super omnem terram. Cum judicaveris orbem terræ in æquitate, et populos in veritate tua, luce perenni perfruar cum justis, et cum rectis corde lætitia: salvet me dextera tua, et brachium sanctum tuum. Qui sedes super Cherubim, fac me esse in conspectu tuo cum exultatione: ut perambulem⁵ in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Non adhæreat mihi cor pravum: sed sint oculi mei super fideles sanctos tuos, ut sedeam cum eis ambulans per viam immaculatam, cum disperdideris per iudicium de civitate tua omnes qui nunc⁶ operantur iniquitatem. Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat. Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. Propitius esto omnibus iniquitatibus meis, redimeque de interitu vitam meam. Satia in bonis desiderium meum. Qui respicis in terram, et facis eam tremere, qui eduxisti populum tuum in exultatione, et electos in lætitia, fac me custodire iudicium et justitiam in omni tempore: educ me de tenebris et umbra mortis, ut parato corde cantem, et psalmum dicam tibi. Fac mecum signum in bonum propter misericordiam et nomen tuum: ut in splendoribus sanctorum, in consilio justorum et congregatione, justitia mea maneat in sæculum sæculi, et cornu meum exaltetur in gloria. Et dum me suscitari jusseris de terra inopem, et de stercore erexeris pauperem, benedicam te ex hoc et usque in sæculum, et tunc placeam tibi in regione vivorum; disrumpe vincula mea, et confirma me in misericordia tua. Cum in tribulatione invocavero te, Domine,

¹ Ms. Regius, *confidit in te.*

² Hæc omissa in eodem Ms., videlicet, *Et spiritum... a me.*

³ Ms. Regius, *accipiam intra me suavitatis.*

⁴ Ms. idem omittit, *tuam*; et mox, *et a ruina.*

⁵ Ms. idem, *perambulet anima mea.*

⁶ Abest, *nunc*, a Ms. Regio.

(a) In ante editis inscriptum: « Aurelii Augustini Hipponensis episcopi, quod matri suæ composuit. » At in Ms. Regio 2575, sic; « Incipit Psalterium beati Joannis Papæ (forte XXII), factum apud Viennas. »

exaudi me in latitudine. Legem pone mihi, Domine, ut vivam, et vias justitiæ tuæ exquiram semper. Da mihi intellectum, ut perscruter legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo. Erravi sicut ovis quæ perierat, requirens libera animam meam. Custodi introitum meum et exitum meum; ut in domo tua stantes sint pedes mei in atriis Jerusalem. Ad te levavi animam meam et oculos meos, qui habitas in cœlis: eripe animam meam de muscipula¹ venantium, ut non extendam ad iniquitatem manus meas. Reple gaudio os meum, et linguam meam exultatione. Imple desiderium meum de bono, et benedic me ex Sion; ut videam bona quæ sunt in Jerusalem: longe fac me ab iniquitate². Fiant aures tuæ intendentes in vocem orationis servi tui, Domine. Non sit exaltatum cor meum in superbia, neque elati sint oculi mei: sed humiliter sentiam, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Ubi mandasti benedictionem et vitam usque in sæculum; ibi extollam manus meas ad³ Sancta, et benedicam te qui judicas populum tuum, et

¹ Ms. Regius, *de laqueo*.

² Alias, *quæ bona sunt Jerusalem, longe factus ab omni iniquitate*.

³ Alias, *in*; et mox, *consolaris*.

in servis tuis consolaberis. Deus deorum et Dominus dominorum, desilentem me et adorantem ad templum sanctum tuum, proba me, et scito cor meum: interroga me, et cognosce semitas meas, et deduc me in via æterna. Conserva¹ me, Domine, et erue me de manu peccatoris, et ab omnibus iniquis libera me. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, Domine. Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo, Domine. Exaudi me in tua justitia, et non intres in iudicium cum servo tuo, Domine. Velociter exaudi me, Domine, ne deficiat spiritus meus: quoniam tu es Deus meus, misericordia mea, refugium meum et susceptor meus. Quoniam magnus es et laudabilis nimis, et magnitudinis tuæ non est finis; erige elisum, solve compeditum, illumina cæcum, qui ædificas Jerusalem. Cum autem confortaveris seras portarum tuarum, intrinsecus cum filiis tuis copulatus sim. Sicut te laudant Angeli, et omnes Virtutes tuæ in regno cœlorum: ibi et ego ita exultans cum gloria in choro sanctorum, laudem et glorificem nomen tuum in cymbalis labiorum, quod est sanctum et gloriosum, et regnat semper per infinita sæculorum sæcula. Amen.

¹ Ms. Regius, *consecra*.

Cantici Magnificat

EXPOSITIO (a).

Ut novum in carnem Filii Dei adventum prædicaret, qui ingressus novo salutationis obsequio Virginem Gabriel veneratur dicens, *Ave gratia plena*, etc.; *Ecce ancilla Domini* (Luc. 1, 28 et 38), statim adveniente Spiritu sancto in Virginem, et omnium gratia virtutum sacrosanctum habitaculum in adventu¹ Dei implente, dubium non est cœlestium gaudiorum et æternæ dulcedinis quam miram atque inenarrabilem suavitatem Virgo ipsa concepit, quando illud æternum lumen cum toto majestatis suæ fulgore in eam descendit, et quem² non capit mundus, totum se intra viscera virginis collocavit. Audacter pronuntio, quod nec ipsa plene explicare potuit, quod capere potuit. Sed Spiritu sancto docente didicerat sic sua per humilitatem tegere. Surgit mox, et conscendit in montana Judææ. Unde Elizabeth Spiritu sancto repleta, qualis et quanta esset quæ ad se venerat agnovit, et quam se indignam ejus visitatione judicaret, aperuit dicens: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce* (Ibid., 45) etc. Tunc ait Maria, *Magnificat anima mea Dominum* (Ibid., 46). Vidisti majestatem; gustasti suavitatem: ideo quod intus hauseras, foras propinasti, et in justitia ejus exultasti: *Quia exultavit spiritus meus*. Anima magnificat, spiritus exultat. Et iterum³, *in Deo salutari meo* (Ibid., 47). Deus potentiam, salutaris misericordiam notat. Duo quippe sunt quæ Angelorum et hominum beati spiritus in illo fonte boni æternæ contemplatione hauriunt; incomprehensibilis scilicet majestas Dei, et ineffabilis bonitas: quorum alterum castum timorem generat, alterum dilectionem parit. Pro majestate venerantur Deum; et pro bonitate amant: ne vel dilectio sine reverentia dissoluta sit, vel reverentia sine dilectione pœnalis. Admirantes enim diligunt, et diligentes admirantur: ut inextinguibiliter per admirationem ardeat dilectio, et suaviter in dilectione ferveat admiratio. Nam quia eum quem vident, perfecte comprehendere nunquam sufficiunt, in eo quasi per admirationem evigilant. Quanto autem perspicacius intuentur, tanto ardentius amant, quod vera dulcedo

est¹; vera autem dulcedo quanto perfectius sentitur, tanto desiderabilius appetitur. Ad hanc contemplationis lucem Mariæ mens elevata fuerat, quæ cœlestis patriæ dulcedinem in verbis², expressit quam ineffabiliter comprehendit. Nam cum se magnificare Dominum perhibuit, venerandam³ universis æterni numinis majestatem interna visione contueri se manifeste declaravit; cum vero se in suo exultare salutari asseruit, gustum se internæ dulcedinis percipisse ostendit. Unde utrumque professa est, et Dominum et Salvatorem: ut pro potestate qua omni suæ creaturæ dominatur, jure metuendum ostenderet; pro bonitate vero, quia misericorditer quosdam salvat, dignum dilectione demonstraret⁴. Veritas in Domino, et in Salvatore misericordia. Veritas enim ad Dominum pertinet, misericordia autem ad Salvatorem; in veritate servat tenorem justitiæ. Quia autem et quædam errantia gratuito ad vitam colligit, et reparat ad salvationem; propterea magnificamus Dominum, et exultamus in salutari: quia quibus⁵ est reverenda judicis justitia, dulcis est misericordia⁶ Salvatoris, propterea inquit Maria, *Magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Unus et idem spiritus et ad se ipsum spiritus dicitur, et ad corpus anima. Spiritus⁷ naturalem spiritualem habuit admirationem, anima corporalem: quare anima dicitur spiritus, et e converso. Ideo anima humana, quia et esse in corpore habet et extra corpus, anima vocatur et spiritus. Anima dicitur in quantum est vita corporis; spiritus autem, in quantum est⁸ substantia spiritualis. In qua vita anima perditur, ut spiritus salvus fiat, cum hæc vita despicitur, ut postmodum a Deo vita æterna tribuatur. Sed suo nominavit, quia in salutari suo. Omnipotens enim

¹ Hugo, *quia ipsum videre sapere est, et quod videtur dulcedo est*.

² Addit Hugo, *suis tam mirabiliter*.

³ Alias, *reddendam*; et mox, *muneris*.

⁴ Adde ex Hugone, *Sane quia universæ viæ Domini misericordia et veritas, perfecta laus est Dominum et Salvatorem confiteri, cum veritas in, etc., commendetur*.

⁵ Hugo, *cuilibet*.

⁶ Idem, *et exultanter observanda misericordia*.

⁷ Locus depravatus.

⁸ Hugo add., *ratione prædita*.

¹ Hugo addit, *Filii*.

² Apud Hugonem, *quod*.

³ Locus mutilatus.

(a) Ex Hugonis Victorini Tractatu super *Magnificat* decerpta per incertum scriptorem, qui Opus Hugonis egregium foedissime corrupit et capite ac membris truncavit.